

Uniwersytet
Wrocławski

ZBIEG PRZEPISÓW i ZBIEG PRZESTĘPSTW

mgr Monika Czechowska
Katedra Prawa Karnego Materialnego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski

Uniwersytet
Wrocławski

ZBIEG PRZEPISÓW

Art. 11 k.k.

§ 1. Ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo.

§ 2. Jeżeli **czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej**, sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

§ 3. W wypadku określonym w § 2 sąd wymierza karę na podstawie przepisu przewidującego **karę najsurowszą**, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu innych środków przewidzianych w ustawie na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

Uniwersytet
Wrocławski

TEORIA JEDNOŚCI PRZESTĘPSTWA

art.11 k.k.

(ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo
niezależnie od liczby przepisów, które zostały tym czynem naruszone)

ma znaczenie wówczas, gdy dowolny fragment
ludzkiego zachowania (określony jako czyn)
realizuje jednocześnie znamiona dwóch (lub więcej)
typów czynów zabronionych

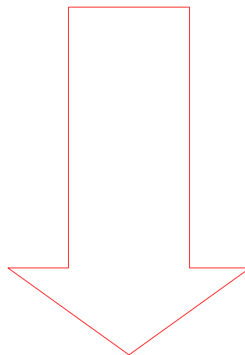

KUMULATYWNY ZBIEG PRZEPISÓW

Uniwersytet
Wrocławski

Ustawodawca odrzucił koncepcję „idealnego” zbiegu przestępstw na gruncie k.k.
(w myśl której tym samym czynem można popełnić nie jedno, a wiele przestępstw)

zbieg idealny jednak występuje w prawie karnym skarbowym (art. 8 kks)

Art. 8. KKS

§ 1.

Jeżeli ten sam czyn będący przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym wyczerpuje zarazem znamiona przestępstwa lub wykroczenia określonego w przepisach karnych innej ustawy, stosuje się każdy z tych przepisów.

§ 2.

Wykonaniu podlega tylko najsurowsza z kar, co nie stoi na przeszkodzie wykonaniu środków karnych lub innych środków orzeczonych na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów. Środki karne i środki zabezpieczające oraz dozór stosuje się, chociażby je orzeczono tylko na podstawie jednego ze zbiegających się przepisów; w razie orzeczenia za zbiegające się czyny zabronione zakazów tego samego rodzaju lub pozbawienia praw publicznych, sąd stosuje odpowiednio przepisy o karze łącznej.

§ 3.

Jeżeli obok kary najsurowszej, która podlega wykonaniu, orzeczono także karę grzywny, również ta kara podlega łącznemu wykonaniu; w razie orzeczenia obok kary najsurowszej kilku kar grzywny, łącznemu wykonaniu podlega tylko najsurowsza kara grzywny.

Uniwersytet
Wrocławski

Problem zbiegu przepisów ustawy
to problem kwalifikacji prawnej czynu

np.

sprawca popełnia 1 czyn i narusza nim min. 2 przepisy!

Uniwersytet
Wrocławski

KRYTERIA SŁUŻĄCE DO USTALANIA JEDNOŚCI CZYNU:

- 1) możliwość wyodrębnienia zintegrowanego zespołu aktywności sprawcy
- 2) zawartość czasu i miejsca
- 3) tożsamość motywacji względem planu sprawcy

PROCEDURA USTALANIA TOŻSAMOŚCI CZYNU:

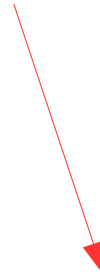
[przy założeniu, że zachowanie człowieka to pewne continuum]

- 1) z continuum możemy wyodrębnić co najmniej 2 fragmenty zachowania, z których każdy stanowi realizację znamion jakiegoś typu czynu zabronionego
- 2) oba fragmenty krzyżują się ze sobą (lub nakładają)
Ten sam czyn – **jednoczynowy zbieg przepisów**
- 3) oba fragmenty się wykluczają
Wielość czynów – **wieloczynowy zbieg przestępstw**

Uniwersytet
Wrocławski

ZBIEG PRZEPISÓW §

RZECZYWISTY

POZORNY

WŁAŚCIWY
(zbieg podlegający
uwzględnieniu)

NIEWŁAŚCIWY
(pomijalny)

RZECZYWISTY ZBIEG PRZEPISÓW

- 1) WŁAŚCIWY
- 2) NIEWŁAŚCIWY

Sprawca swoim zachowaniem stanowiącym 1 czyn realizuje jednocześnie znamiona 2 lub więcej przepisów z których żaden wzięty z osobna nie wyczerpuje całej określonej znamionami zawartości kryminalnej i dopiero wszystkie przepisy razem wzięte obejmują całość stanu faktycznego

zakresy zbiegających się przepisów pozostają w **stosunku krzyżowania**

Przykład zbiegu rzeczywistego właściwego

Art. 197 § 1 k.k.

Art. 200 § 1 k.k.

Gwałt na osobie w wieku poniżej 15 lat pozostającej w pokrewieństwie ze sprawcą
--> jeden czyn wyczerpuje nazwę 3 przepisów ustawy karnej:

- 1) kazirodztwo
- 2) zgwałcenie
- 3) obcowanie płciowe z osobą małoletnią

Uniwersytet
Wrocławski

Przykład zbiegu rzeczywistego właściwego

Art. 174 § 1 k.k.

Art. 173§ 1 k.k.

Nie da się spowodzić katastrofy nie spowodzając jednocześnie jej niebezpieczeństwa

Uniwersytet
Wrocławski

Zbieg rzeczywisty właściwy:

- ❖ **nie** można zastosować jednej z reguł wyłączania wielości ocen
- ❖ dla oddania całej zawartości kryminalnej czynu konieczne jest
podanie w kwalifikacji prawnej wszystkich zbiegających się przepisów

koncepcja ZBIEGU KUMULATYWNEGO

RZECZYWISTY ZBIEG PRZEPISÓW

1) WŁAŚCIWY

2) NIEWŁAŚCIWY
(pomijalny)

Sprawca swoim zachowaniem stanowiącym 1 czyn realizuje jednocześnie znamiona 2 lub więcej typów czynów zabronionych, jednakże stosunek merytoryczny istniejący pomiędzy nimi zezwala na zastosowanie jednej z dwóch reguł wyłączania wielości ocen

reguły **subsidiarności i konsumpcji**

Uniwersytet
Wrocławski

REGUŁY

SUBSYDIARNOŚCI

Lex primaria derogat legi subsidiariae

(przepis pierwotny wyłącza stosowanie przepisu
dopełniającego(pomocniczego))

art. 231 § 2 k.k. i art. 228 k.k.

KOMSUMPcji

Lex consumens derogat legi
consumptae

(przepis konsumujący wyłącza
stosowanie przepisu
konsumowanego)

art. 164 § 1 k.k. konsumuje art. 160 k.k.

Uniwersytet
Wrocławski

Przykład zbiegu rzeczywistego niewłaściwego (pomijalny) - reguła konsumpcji

Art. 279 § 1 k.k.

Art. 288 k.k.

Kradzież z włamaniem konsumuje uszkodzenie/ zniszczenie cudzej rzeczy

Uniwersytet
Wrocławski

***** KRYTERIA STOSOWANIA REGUŁY KONSUMPCJI:**

- 1) można zastosować regułę konsumpcji gdy stopień społecznej szkodliwości czynu stypizowanego w przepisie pochłoniętym był ZNACZNIE NIŻSZY niż czynu stypizowanego w przepisie pochłoniętym
- 2) lex consumens non derogat legi consumptae severior
(przepisy zawierające łagodniejszą sankcję nie może pochłaniać przepisu surowszego)

Uniwersytet
Wrocławski

Zbieg rzeczywisty niewłaściwy zwany jest także zbiegiem

POMIJALNYM

a to z tego względu, że przyjęcie w kwalifikacji prawnej jednego ze zbiegających się przepisów **oddaje** całą zawartość kryminalną popełnionego bezprawia

ZBIEG POZORNY

- w odniesieniu do konkretnego przypadku zachodzi pozorna wielość ocen, pojawiająca się zazwyczaj przy zmodyfikowanych typach przestępstw (kwalifikowane / uprzywilejowane) w relacji do ich typów podstawowych

zakresy zbiegających się przepisów pozostają w **stosunku wykluczania**

- np. zabójstwo eutanatyczne / dzieciobójstwo/ zabójstwo w afekcie są w zbiegu pozornym z zabójstwem w typie podstawowym
- nie ma tutaj wielości ocen – stosujemy zasadę ***lex specialis derogat legi generali***

Uniwersytet
Wrocławski

z koncepcją jednoczynową wiąże się instytucja **CZYNU CIĄGŁEGO**

ART. 12 k.k.

§ 1. Dwa lub więcej zachowań, podjętych w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, **uważa się za jeden czyn zabroniony**; jeżeli przedmiotem zamachu jest dobro osobiste, warunkiem uznania wielości zachowań za jeden czyn zabroniony jest tożsamość pokrzywdzonego.

§ 2. Odpowiada jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa ten, kto w krótkich odstępach czasu, przy wykorzystaniu tej samej albo takiej samej sposobności lub w podobny sposób popełnia dwa lub więcej umyślnych wykroczeń przeciwko mieniu, jeżeli łączna wartość mienia uzasadnia odpowiedzialność za przestępstwo.

Uniwersytet
Wrocławski

ART. 12 k.k. – CZYN CIĄGLY

czyn stanowiący pewien wycinek z continuum aktywności człowieka może mieć złożoną strukturę, której elementami są współtworzące go zachowania

szczególna dyrektywa interpretacyjna uzupełniająca opis typu czynu zabronionego o „ciągłość”

Praktyka Wymiaru Sprawiedliwości:

ciągłość przyjmowana jest, gdy elementem integrującym wiele zachowań jest
ELEMENT PRZEDMIOTOWY, który powoduje, że każde składające się na czyn ciągły zachowanie postrzegane jest jako fragment większej całości

PRZESŁANKI CZYNU CIĄGŁEGO:

- § dwa lub więcej zachowań
- § krótkie odstępy czasu
- § z góry powzięty zamiar
- § tożsamość pokrzywdzonego [gdy przedmiotem zamachu jest dobro osobiste]
- § brak wyroku (choćby nieprawomocnego) wydanego w stosunku co któregośkolwiek z zachowań
[warunek niewyartykułowany w warstwie deskryptywnej art. 12 k.k.]

WIELOŚĆ ZACHOWAŃ

- **Czynem ciągłym jest kompleks zachowań się tej samej osoby**

(w art. 12 KK wskazano, że kompleks ten może się składać już z dwóch takich zachowań, co – oczywiście – nie oznacza, że nie może się on składać z większej ich liczby; skutkuje to tym, że np. w przypadku popełnienia przez tego samego człowieka czterech zachowań w warunkach, o których mowa w art. 12 KK, nie mamy do czynienia z popełnieniem przez niego dwóch czynów ciągłych, lecz jednego takiego czynu składającego się z wszystkich tych zachowań)

Zachowania objęte czynem ciągłym co do zasady **nie są ze względu na swój rodzaj obwarowane żadnymi dodatkowymi warunkami !**

- oceniane osobno mogą być **wykroczeniami** (o ile znamiona przestępstwa wyczerpią łącznie)
- mogą też wykazywać znikomą społeczną szkodliwość
- przyjmuje się, że – oceniane osobno – nie muszą nawet wyczerpywać znamion czynu zabronionego pod groźbą kary (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 16 kwietnia 2009 r., sygn. akt: II AKa 56/09)
- w konstrukcji czynu ciągłego mieści się również sytuacja, gdy poszczególne zachowania wyczerpują znamiona podstawowego typu przestępstwa, a całość czynu – typu lub gdy poszczególne zachowania występują w różnych formach stadialnych lub zjawiskowych

Zachowania objęte czynem ciągłym mogą się **różnić co do kwalifikacji prawnej** i nie muszą wykazywać podobieństwa pod względem sposobu popełnienia !

(vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2007 r., sygn. akt: WZ 7/07).

KWALIFIKACJA:

Do czynu ciągłego – jako jednego czynu w sensie prawnym, który może składać się z zachowań naruszających różne zakazy karne – może mieć zastosowanie **kwalifikacja kumulatywna**, np. sprawca, który w celu uzyskania kredytu podrabia zaświadczenie o swoich dochodach, a następnie przedstawia je w banku, odpowiada z art. 270 § 1 w zb. z art. 297 § 1 KK w zw. z art. 11 § 2 w zw. z art. 12 KK

W kwalifikacji prawnej czynu ciągłego, w skład którego wchodzi zachowanie lub zachowania wyczerpujące znamiona wykroczenia, **nie może być zastosowany przepis określający wykroczenie**. Zachowania takie tracą bowiem przymiot wykroczeń, a poza tym art. 10 KW i art. 11 § 2 i 3 KK wykluczają kumulatywny zbieg przepisów typizujących przestępstwo i wykroczenie (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2013 r., sygn. akt: IV KK 147/13)

Znamiona ilościowe

Jeśli znamiona przestępstwa mają charakter **ilościowy** (np. wartość szkody lub rzeczy), to objęcie kilku zachowań czynem ciągłym prowadzi do **zsumowania tych znamion**. W efekcie możliwa jest sytuacja, że kilka kradzieży popełnionych w warunkach czynu ciągłego wyczerpie znamiona **typu kwalifikowanego** ze względu na znaczną wartość mienia lub zsumowana ilość środków odurzających nie pozwoli na przyjęcie wypadku mniejszej wagi lub zostanie uznana za znaczną, a czyn – za typ kwalifikowany.

KRÓTKIE ODSTĘPY CZASU

- jest to pojęcie nieostre i różnie interpretowane - panuje zgoda co do tego, że odstępy te mogą wynieść **kilka lub kilkanaście dni** (*P. Kardas, A. Zoll*), niekiedy jednak aprobowane są **dłuższe odstępy**, rzędu miesiąca (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2000 r., sygn. akt: V KKN 41/00) lub nawet kilku miesięcy, z uwzględnieniem – w nawiązaniu do art. 6 § 2 KKS – granicy 6 miesięcy.

SN opowiedział się za interpretowaniem przesłanki krótkich odstępów czasu "**w kontekście więzi podmiotowo-przedmiotowych** uzasadniającej uznanie poszczególnych zachowań za fragmenty większej całości, jaką jest przestępstwo ciągłe", zwłaszcza jednego zamiaru, co może prowadzić do uznania nawet kilkumiesięcznych odstępów czasowych za "krótkie". Jednakże rok później SN poddał ten pogląd słusznej krytyce jako nadawanie nieuzasadnionego prymatu przesłance z góry powziętego zamiaru (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2008 r., sygn. akt: III KK 302/07).

Uniwersytet
Wrocławski

Z GÓRY POWZIĘTY ZAMIAR

- **przesłanka ta** oznacza, że sprawca chce popełnić dwa lub więcej zachowań albo przewiduje możliwość ich popełnienia i na to się godzi, a zarazem **przystępując do realizacji pierwszego zachowania, obejmuje zamiarem wszystkie zachowania** połączone znamieniem ciągłości.

TOŻSAMOŚĆ POKRZYWDZONEGO

- Czyn ciągły co do zasady może naruszać **różne dobra prawne**, jeśli jednak jego treścią jest zamach na **dobro osobiste**, to wszystkie objęte nim zachowania sprawcy muszą być **wymierzone w tę samą osobę**.

Pojęcie dobra osobistego należy rozumieć zgodnie z art. 23 KC - nie jest zatem czynem ciągłym naruszenie nietykalności cielesnej kilku osób, choćby nawet sprawca z góry zaplanował te zachowania. Warunek tożsamości pokrzywdzonego dotyczy również zamachu na dobro osobiste, które w ramach danego typu przestępstwa chronione jest ubocznie .

Uniwersytet
Wrocławski

CZAS POPEŁNIENIA CZYNU CIĄGŁEGO

→ to czasokres liczony od momentu popełnienia pierwszego z zachowań składających się na czyn ciągły do momentu popełnienia ostatniego z tych zachowań

Uniwersytet
Wrocławski

Co w sytuacji, kiedy sprawca czynu ciągłego dopuścił się kilku zachowań składających się na ten czyn w czasie obowiązywania jednej ustawy, a innych, dalszych zachowań wchodzących w skład tego czynu – w czasie obowiązywania innej, później już obowiązującej ustawy ?

Uniwersytet
Wrocławski

W literaturze proponuje się, by w takim wypadku: **"uznać, że cały czyn ciągły popełniony został pod rządami nowej ustawy"** (zob. *M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, Czyn ciągły*, s. 64).

Wydaje się, że właściwszym rozwiązaniem jest przyjęcie tutaj dwóch czynów ciągłych.

Uniwersytet
Wrocławski

Co w sytuacji, kiedy jedno lub więcej zachowań składających się na tzw. czyn ciągły zostało popełnione przez sprawcę w czasie, gdy był on osobą nieletnią, a inne zachowanie lub zachowania również wchodzące w skład czynu ciągłego zostały popełnione po ukończeniu przezeń 17 lat ?

Niedopuszczalna jest odpowiedzialność za cały czyn ciągły sprawcy, który jego **część zrealizował przed ukończeniem 17. roku życia**. Przyjmując, że sprawca taki może ponieść odpowiedzialność tylko za te zachowania, których dopuścił się jako dorosły, SN słusznie zaznaczył, że: "choć koncepcja jednoczynowa przestępstwa ciągłego nakazuje, by dokonywać oceny całości czynu, a nie jego poszczególnych fragmentów, to nie może to prowadzić do rozstrzygnięć sprzecznych z treścią art. 10 § 1 KK"

sprawca poniesie odpowiedzialność karną tylko za tę część czynu ciągłego, którą popełnił po ukończeniu 17 lat

Uniwersytet
Wrocławski

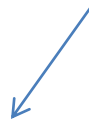
UWAGA !

czyn ciągły nie znajduje zastosowania do przestępstw nieumyślnych
(ale jeśli strona podmiotowa jest mieszana to już tak)

KONSEKWENCJE CZYNU CIĄGŁEGO

W ZAKRESIE ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ

- są takie same, jak w wypadku jednorazowego wypełnienia znamion przestępstwa
- czyn ciągły **nie daje podstaw do nadzwyczajnego obostrzenia kary**, ale z reguły powinien być uwzględniony w ramach sądowego wymiaru kary **na niekorzyść sprawcy**

PROCESOWE

- prawomocne zakończenie postępowania karnego, którego przedmiotem był czyn ciągły **wyklucza** możliwość wszczęcia lub prowadzeni innego postępowania co do zachowań poplecionych przez sprawcę w okresie wyznaczonym przez początek pierwszego i zakończenie ostatniego zachowanie składającego się na czyn ciągły

byłoby to wbrew **art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.**

Uniwersytet
Wrocławski

Nowelizacja KK z 4.10.2018 r.

art. 12 § 2 k.k.

Odpowiada jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa ten, kto w krótkich odstępach czasu, przy wykorzystaniu tej samej albo takiej samej sposobności lub w podobny sposób popełnia dwa lub więcej umyślnych wykroczeń przeciwko mieniu, jeżeli łączna wartość mienia uzasadnia odpowiedzialność za przestępstwo.

Przesłanki:

1. obejmuje **umyślne wykroczenia przeciwko mieniu**,
2. między poszczególnymi wykroczeniami występują **krótkie odstępy czasu**,
3. całości zbiegu wykroczeń towarzyszy wykorzystanie tej samej albo takiej samej **sposobności**, lub objęte nim wykroczenia zostały popełnione w **podobny sposób**,
4. **łączna wartość** mienia przekracza granicę przepołowienia (500 zł).

Uniwersytet
Wrocławski

ZBIEG PRZESTĘPSTW

Uniwersytet
Wrocławski

ZBIEG PRZESTĘPSTW (concursum delictorum)

- sytuacja, w której sprawca popełnił kilka czynów, naruszając każdym z tych czynów jakiś przepis ustawy karnej
- konstrukcja wieloczynowa

Uniwersytet
Wrocławski

ZBIEG PRZESTĘPSTW

WŁAŚCIWY

**NIEWŁAŚCIWY
(pozorny)**

**REALNY
ZBIEG
PRZESTĘPSTW**

**CIĄG
PRZESTĘPSTW**

WŁAŚCIWY ZBIEG PRZESTĘPSTW

- sprawca popełnia dwa lub więcej czynów naruszając każdym z nich jakiś przepis ustawy karnej
wielość ta nie podlega jakiegokolwiek redukcji (żadnego z tych czynów nie da się wyeliminować
- przy pociągnięciu do odpowiedzialności karnej)

CIĄG PRZESTĘPSTW **art. 91 § 1 k.k.**

REALNY ZBIEG PRZESTĘPSTW

art. 85 § 1 k.k.

REALNY ZBIEG PRZESTĘPSTW

ART. 85 § 1 k.k.

Jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną.

- może mieć charakter jednorodny (ten sam typ czynu zabronionego) lub wielorodny (różne typy czynów zabronionych)
- konsekwencją jest wymierzenie kary łącznej

I etap – wymierzenie kar jednostkowych

II etap – wymierzenie kary łącznej

Uniwersytet
Wrocławski

CIĄG PRZESTĘPSTW

ART. 91 § 1 k.k.

Jeżeli sprawca popełnia w krótkich odstępach czasu, z wykorzystaniem takiej samej sposobności, dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, choćby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw, sąd orzeka jedną karę określoną w przepisie stanowiącym podstawę jej wymiaru dla każdego z tych przestępstw, **w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę.**

PRZESŁANKI CIĄGU PRZESTĘPSTW:

1. popełnienie co najmniej 2 przestępstw zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregokolwiek z nich
2. krótkie odstępy czasu
3. wykorzystanie takiej samej sposobności
4. możliwość orzeczenia jednej kary określonej w przepisie stanowiącym podstawę jej wymiaru dla każdego z tych przestępstw

Uniwersytet
Wrocławski

NIEWŁAŚCIWY ZBIEG PRZESTĘPSTW (pozorny)

- konstrukcja wieloczynowa
- niektóre z współtworzących go czynów pomija się przy wymiarze kary

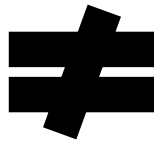

1. **czyny współlukarane następne** (np. wykorzystanie owoców przestępstwa)
2. **czyny współlukarane uprzednie** (np. formy stadialne)

Uniwersytet
Wrocławski

ZBIEG PRZEPISÓW

ZBIEG PRZESTĘPSTW

- koncepcja jednoczynowa
- ten sam czyn może stanowić tylko 1 przestępstwo

- koncepcja wieloczynowa
- tym samym czynem można popełnić więcej niż 1 przestępstwo

Uniwersytet
Wrocławski

PRZESTĘPSTWO CIĄGŁE

CZYN
CIĄGŁY

CIĄG
PRZESTĘPSTW